

Natalia Adamczyk

**UKŁAD O PARTNERSTWIE I WSPÓŁPRACY UE I ROSJI
W KONTEKŚCIE TRANSATLANTYCKIEGO PARTNERSTWA
W HANDLU I INWESTYCJACH**

Wprowadzenie

Oficjalne stosunki Federacji Rosyjskiej z Unią Europejską zostały nawiązane podczas szczytu Rady Europejskiej na Korfu 29 czerwca 1994 r. na mocy Układu o partnerstwie i współpracy pomiędzy Wspólnotami Europejskimi oraz ich państwami członkowskimi a Federacją Rosyjską (*Partnership and Cooperation Agreement – PCA*)¹, który wszedł w życie 1 grudnia 1997 r. Rozszerzeniem zapisów PCA ze strony UE była Wspólna strategia Unii Europejskiej wobec Rosji z 1999 r.², a rosyjskiej – Średniookresowa strategia rozwoju stosunków między Federacją Rosyjską i Unią Europejską na lata 2000–2010³.

¹ Umowa o partnerstwie i współpracy ustanawiająca partnerstwo między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi a Federacją Rosyjską, Dz.U. WE, L327/3, 28.11.1997, www.archive.today/EF3N3 [dostęp: 26.04.2014].

² Wspólna strategia Unii Europejskiej wobec Rosji, www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&e&src=s&source=web&cd=2&ved=0CDIQFjAB&url=http%3A%2F%2Fprawo.uni.wroc.pl%2Fpliki-%2F2384&ei=qEF1U8b6LonIPKiggPAD&usg=AFQjCNEoQzg3sB7M3-R15ZmYCXdifFwSLQ [dostęp: 26.04.2014].

³ *Strategia rozwoju stosunków między Federacją Rosyjską i Unią Europejską na lata 2000–2010*, [w:] J. Cwiek-Karpowicz, *Rosyjska elita polityczna o Unii Europejskiej (tradycja i współczesność)*, Warszawa 2007, s. 174–186.

PCA jako podstawowy dokument regulujący ramy współpracy pomiędzy stronami został zawarty na 10 lat z możliwością przedłużenia, jeżeli żadna ze stron nie zgłosi sprzeciwu. Ostatecznie zarówno UE, jak i Rosja zdecydowały się na podjęcie rokowań nad nowym porozumieniem PCA-2, ponieważ zawarte w latach 90. porozumienie nie odpowiada w większości realiom stosunków unijno-rosyjskich i wyzwaniom współpracy międzynarodowej na skalę globalną. Większość zawartych w nim postanowień jest przedawniona, te zaś, które pozostały jeszcze w użyciu, są określone w sposób zbyt ogólnikowy, co nie pozwala stronom na ich pełne egzekwowanie w konkretnych sytuacjach⁴.

Negocjacje znajdują się w impasie ze względu na wiele rozbieżności dotyczących odmiennych wizji zacieśnionej współpracy, podyktowanych różnicą interesów i ambicji każdej ze stron. Należy przy tym dodać, że rozpoczęte w roku 2008 oficjalne rozmowy, już od momentu pojawienia się na agendzie trafiały na szereg problemów, w większości występujących po stronie rosyjskiej. Do tej pory nie udało się więc ustalić konsensusu w wielu kwestiach, m.in. w dziedzinie energetyki i bezpieczeństwa oraz w odniesieniu do formy prawnej nowego porozumienia⁵. Pomimo, że stosunki bilateralne są tymczasowo regulowane przez PCA i doraźne porozumienia sektorowe, wynegocjowanie nowego dokumentu jest niezbędne, jeżeli UE i Rosja chcą rozwijać wzajemne relacje w myśl „strategicznego partnerstwa”, które zapoczątkowane zostało w 1999 r.

Przyszłość nowego porozumienia zależy również od powodzenia kolejnych rund negocjacyjnych w sprawie ustanowienia Transatlantyckiego partnerstwa w dziedzinie handlu i inwestycji pomiędzy UE a USA, które jeżeli dojdzie do skutku, stanie się największym ekonomiczno-politycznym porozumieniem ponadnarodowym. Zrealizowanie tego przedsięwzięcia wpłynie z pewnością na zakres i znaczenie pozostałych obowiązujących i negocjowanych porozumień międzynarodowych. W związku z powyższym artykuł ma na celu przedstawić dotychczasowy przebieg negocjacji w sprawie nowego porozumienia PCA-2, ukazać przyczyny impasu w rozmowach unijno-rosyjskich, porównując je ze stanem negocjacji w sprawie Transatlantyckiego partnerstwa UE–USA, uwzględniając jego wpływ na rozmowy w sprawie PCA-2.

Na wstępie postawiono tezę, że przyszłość nowego układu o partnerstwie i współpracy pomiędzy UE a Rosją jest niepewna, a szanse na jego podpisanie w najbliższych miesiącach czy nawet latach z uwagi na ostatnie wydarzenia na Ukrainie (rosyjska aneksja Krymu, zagrożenie interwencją zbrojną, unijne sankcje nałożone na Rosję) są bliskie zeru, ze względu na zamrożenie dialogu politycznego pomiędzy stronami.

⁴ D. Jankowski, *Strategiczne partnerstwo Unii Europejskiej i Rosji w polityce bezpieczeństwa: szanse, przeszkody i stan obecny*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2012, nr 21, s. 49 i 51.

⁵ *Ibidem*, s. 51–52.

PCA

Jak wspomniano, obowiązująca Umowa o partnerstwie i współpracy między UE a Rosją jako podstawowy dokument ustanawiający relacje Unii Europejskiej z państwami trzecimi, została wynegocjowana podczas szczytu na Korfu. Dokument ten był wyrazem optymizmu, jaki zapanował w Europie po upadku ZSRR. Europa Zachodnia miała nadzieję, że Federacja Rosyjska podąży w kierunku liberalizacji politycznej, gospodarczej i społecznej.

W grudniu 1993 r. podpisano Wspólną deklarację o partnerstwie i współpracy, zawartą na 10 lat z możliwością przedłużenia, która stała się podstawą przyszłego porozumienia. Przewidywała ona zacienienie dialogu politycznego oraz stopniową realizację zasad swobodnego przepływu towarów usług i kapitału. PCA podpisane w 1994 r. zaczęło obowiązywać dopiero od 1997 r. Tak długi okres pomiędzy podpisaniem a ratyfikacją dokumentu wynikał m.in. z trudności ratyfikacyjnych w samej UE, która w tym czasie dokonała czwartego poszerzenia, oraz z powodu stosowania przez UE procedur antydumpingowych wobec importu z Rosji i toczącej się wojny w Czeczenii⁶.

Porozumienie to reguluje stosunki pomiędzy państwami w ponad trzydziestu obszarach, dotyczących współpracy politycznej, ekonomicznej i społeczno-kulturowej. Najwięcej miejsca poświęcono regulacjom ekonomiczno-gospodarczym, w tym energetycznym, które miały aktywizować regularny dialog polityczny⁷. W płaszczyźnie politycznej uzgodniono, że szczyty UE–Rosja będą się odbywać dwa razy, powołano Radę Współpracy (późniejszą Stałą Radę UE–Rosja) i Komitet Współpracy. W dalszej części umowa dotyczyła zasad współpracy handlowej, uwzględniającej obrót towarami, tranzyt, tworzenie warunków dla przepływu kapitału i inwestycji, eliminację praktyk dyskryminacyjnych, wskazano też na potrzebę ujednolicenia przepisów prawa w tym zakresie. Strony umowy miały ponadto współdziałać na rzecz reform rynkowych i demokratyzacji życia społecznego, ustanowić ramy współpracy Rosji z szerszym obszarem współpracy w Europie oraz stworzyć warunki dla ustanowienia w przyszłości obszaru wolnego handlu pomiędzy Wspólnotą Europejską a Federacją Rosyjską. Dokument odnosił się również do podjęcia współpracy na rzecz modernizacji Rosji w płaszczyźnie ekonomiczno-rynkowej i w zakresie przestrzegania zasad demokratycznych oraz tworzenia państwa prawa⁸. PCA wygasł w grudniu 2007 r. Strony podjęły się więc negocjowania nowego, uwzględniającego aktualne płaszczyzny współpracy dokumentu.

⁶ A. Ramiączek, *Układ o Partnerstwie i Współpracy – kluczowa umowa pomiędzy Unią Europejską a Federacją Rosyjską*, www.sceno.edu.pl/cms_tmp/2316_uklad-ramiaczek.pdf [dostęp: 26.04.2014].

⁷ M. Sabat, *Unia Europejska–Rosja. Przyszłość negocjacji w sprawie nowej umowy o współpracy*, „Biuletyn Międzynarodowego Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ” 2008, nr 15 (15).

⁸ A. Ramiączek A., *op. cit.*

Oczekiwania wobec nowego PCA

Stronie unijnej zależy na tym, aby nowy dokument formułował w sposób szczegółowy postanowienia w różnych dziedzinach współpracy tak, aby jasno określić zobowiązania każdej ze stron w celu lepszego egzekwowania jego zapisów. Niewątpliwie jedną z najważniejszych kwestii dla UE stanowi uregulowanie zasad działania w energetyce⁹. Odmienne pozycja wyjściowa obydwu podmiotów oraz zróżnicowane wizje realizacji interesów powodują, że dialog energetyczny wykazuje wiele rozbieżności. Bezpieczeństwo dostaw, tranzytu i przetwórstwa surowców energetycznych, zapewnienie swobodnych inwestycji w sektorze energetycznym, niezależności sieci przesyłowych, liberalizacja sektora energetycznego, urealnienie cen energii w Rosji, integracja sektorów energetycznych obydwu podmiotów, podpisywanie krótkoterminowych kontraktów na przesył gazu oraz dywersyfikacja źródeł dostaw – to główne cele Unii Europejskiej w dialogu energetycznym¹⁰. Unia chciałaby, aby regulacje podporządkowane były poza tym zapisom przewidzianym w Traktacie Karty Energetycznej, podpisanym w 1994 r. przez 51 państw oraz Wspólnotę Europejską (wszedł w życie w 1998 r.) którego nie ratyfikowała Rosja, uznając, że jego zapisy godzą w interesy narodowe państwa¹¹.

Dodatkowym problemem w tym aspekcie pozostaje fakt, że w łonie samej Unii Europejskiej istnieją podziały dotyczące tego obszaru współpracy, ze względu na brak jednolitej unijnej wizji. Wiąże się to ze wspomnianym już problemem bilateralnych relacji poszczególnych krajów członkowskich z Moskwą, które prowadzą własną politykę energetyczną, a w konsekwencji interes narodowy nieraz zwycięża nad interesem wspólnotowym¹².

Kolejnym ważnym aspektem są regulacje dotyczące rynku, biorąc pod uwagę plany utworzenia strefy wolnego handlu z Rosją. UE pragnie zabezpieczyć się przed sankcjami handlowymi i szantażem energetycznym, jaki często stosuje Moskwa pomimo, że są to praktyki niedozwolone dla państw będących członkami WTO (World Trade Organization) do których od 2012 r. należy również Federacja Rosyjska¹³. Do praktyk tych należy zaliczyć stosowanie barier pozataryfowych, w tym zwłaszcza weterynaryjnych i fitosanitarnych, na produkty importowane z terytorium UE¹⁴.

⁹ M. Sabat, *op. cit.*

¹⁰ Ł. Potocki, *Dialog energetyczny Unii Europejskiej i Rosji*, [w:] *Unia Europejska i Rosja w kierunku nowego otwarcia*, red. B. Piskorska, Lublin 2012, s. 182–183.

¹¹ Szerzej na temat stanowiska Rosji wobec Traktatu Karty Energetycznej zob.: P. Wołejko, *Karta Energetyczna: Rosja a Unia Europejska, z dnia 28 maja 2009 r.*, www.dyplomacja.fm.blox.pl/2009/05/Karta-Energetyczna-Rosja-a-Unia-Europejska.html [dostęp: 28.04.2014].

¹² Ł. Potocki, *op. cit.*, s. 183.

¹³ M. Sabat, *op. cit.*; I. Wiśniewska, *Rosja członkiem WTO*, „Analizy OSW”, 25.07.2012, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2012-07-25/rosja-czlonkiem-wto [dostęp: 02.05.2014].

¹⁴ Najlepiej obrazują to komentarze prasowe na temat ograniczeń nakładanych w różnych okresach na Polskę, *Rosja stawia bariery*, PAP, 12 listopada 2005, www.dziennikpolski24.pl/artty-

Strona unijna ma również nadzieję, że fundamentem nowego porozumienia w myśl strategicznego partnerstwa powinien być katalog wspólnych wartości. Szczególną uwagę przykładą się do wzmacniania rządów prawa i demokratyzacji życia społecznego w Rosji oraz respektowania przez nią praw człowieka. Jest to o tyle trudne, że Kreml w sposób odmienny postrzega choćby pojęcie demokracji czy praw człowieka¹⁵.

Rosja prezentuje zasadniczo odrębną wizję PCA-2. Preferuje jego ogólny i możliwie najmniej zobowiązujący charakter, który pozwoliłby na swobodną interpretację przepisów¹⁶. Kwestie bardziej szczegółowe miałyby być regulowane tak, jak dotychczas, w osobnych porozumieniach sektorowych realizowanych m.in. w ramach powołanych na szczycie w Petersburgu w 2003 r. tzw. czterech przestrzeni (wspólna przestrzeń gospodarcza, wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, wspólna przestrzeń współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego oraz wspólna przestrzeń kształcenia i badań naukowych)¹⁷, doprecyzowanych na szczycie w Moskwie w 2005 r.¹⁸

Rosja obawia się również, że nowy PCA przenosząc poziom współpracy z bilateralnego na wspólnotowy, pozbawi ją dotychczas prowadzonej strategii współpracy z wybranymi państwami członkowskimi, który przynosił jej największe korzyści. Rosji zależy na utrzymaniu monopolu na dostawy surowców energetycznych do Unii Europejskiej, przyciągnięciu unijnego kapitału inwestycyjnego, utrzymaniu kontroli nad infrastrukturą transportową, w tym zdywersyfikowaniu dróg przesyłowych do Europy Zachodniej z pominięciem problemowych państw Europy Środkowej, utrzymaniu korzystnych cen surowców dla Kremla oraz podtrzymaniu tradycji zawierania długookresowych kontraktów na odbiór surowców¹⁹. Stąd też tak nastąpił sprzeciw Moskwy wobec przyjętego przez UE w marcu 2011 r. III pakietu energetycznego liberalizującego rynek energii. Zakłada on bowiem oddzielenie sprzedaży gazu od

kul/1678388,rosja-stawia-bariery,id,t.html?cookie=1 [dostęp: 02.05.2014]; *Rosja zagroziła Polsce embargiem na import owoców i warzyw*, PAP, 15.11.2013, www.ekonomia.rp.pl/artukul/1065135.html?p=1 [dostęp: 02.05.2014]; *Rosyjskie embargo na polską i litewską wieprzowinę*, www.radio.bialystok.pl/wiadomosci/index/id/111179 [dostęp: 02.05.2014]; *Rosja zabroniła importu produktów Mlekovity*, www.radio.bialystok.pl/wiadomosci/index/id/111370 [dostęp: 02.05.2014].

¹⁵ B. Woźniak, *Stosunki Unia Europejska–Rosja. Do czego potrzebne jest „partnerstwo strategiczne”*, Demos Europa, Centrum Strategii Europejskiej, 26.04.2007, www.demos.europa.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=282:stosunki-unia-europejska-rosja-do-czego-potrzebne-jest-qpartnerstwo-strategiczne&catid=95:2007kom&Itemid=123&lang=pl# [dostęp: 08.05.2014].

¹⁶ M. Sabat, *op. cit.*

¹⁷ M. Raś, *Europejska polityka Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Polityka zagraniczna Rosji*, red. S. Bielen, M. Raś, Warszawa 2008, s. 111–113. Szerzej na temat czterech wspólnych przestrzeni zob.: *EU–Russia Common Spaces, European Union External Action*, www.ceas.europa.eu/russia/common_spaces/index_en.htm [dostęp: 08.05.2014].

¹⁸ Ocena stanu realizacji działań w ramach czterech przestrzeni w ogólnym rozrachunku nie była zbyt optymistyczna. Zob.: M. Kosman, *Główne przestrzenie współpracy Unii Europejskiej z Rosją od schyłku XX wieku. Perspektywa niemiecka*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2011, nr 5, www.wnpid.amu.edu.pl/images/stories/rie/5-2011/131-156.pdf [dostęp: 08.05.2014].

¹⁹ Ł. Potocki, *op. cit.*, s. 183.

jego przesyłu, określanie taryf przesyłowych przez niezależnego operatora oraz zapewnia konkurencyjny dostęp do infrastruktury przesyłowej, godzący, według Moskwy, w interesy narodowe kraju, a konkretnie Gazpromu, którego polityka gazowa jest głównym instrumentem polityki zagranicznej Kremla²⁰.

W odniesieniu do PCA-2 Rosji zależy również na usunięciu dotychczas występującej formuły warunkowości, która uzależnia stopień współpracy w poszczególnych dziedzinach od dostosowania się do unijnych standardów²¹.

Podobnie sprawa wygląda w zakresie bezpieczeństwa europejskiego. Rosja dąży do wzmocnienia swej pozycji regionalnej i międzynarodowej. Temu m.in. ma służyć rozwój współpracy z UE. Moskwa zabiega o współuczestnictwo w kształtowaniu bezpieczeństwa Europy²² poprzez obecność instytucjonalną i decyzyjną w gremiach odpowiedzialnych za stabilizację regionu. Z drugiej strony broni swej strefy wpływów na obszarze wspólnego sąsiedztwa, gdzie nie podziela już zasady współdecydowania. Z kolei UE dążąc do wzmocnienia struktur bezpieczeństwa w ramach Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, nie jest zainteresowana włączeniem do tego Rosji. Ponadto po rozszerzeniu UE i NATO o państwa Europy Środkowo-Wschodniej, obszar oddziaływania tych instytucji wkracza również na tereny Wspólnoty Niepodległych Państw²³.

Rosja oczekuje uznania ugrupowań integracyjnych w postaci Unii Celnej Rosji, Białorusi i Kazachstanu, Wspólnej Przestrzeni Gospodarczej oraz powstającej Unii Euroazjatyckiej. W lutym 2014 r. UE zadeklarowała gotowość prac nad utworzeniem strefy wolnego handlu z Unią Celną, a w przyszłości z Unią Euroazjatycką²⁴.

Przebieg negocjacji nad nowym PCA-2

Rozmowy dotyczące nowego porozumienia UE–Rosja toczyły się w trakcie fińskiej (2006) i niemieckiej (2007) prezydencji²⁵. Jednakże klimat, w jakim przyszło

²⁰ PAP, *UE gotowa odpowiedzieć na skargę Rosji do WTO ws. pakietu energetycznego*, 01.05.2014, www.energetyka.wnp.pl/ue-gotowa-odpowiedzic-na-skarge-rosji-do-wto-ws-pakietu-energetycznego,224684_1_0_0.html [dostęp: 01.05.2014].

²¹ M. Sabat, *op. cit.*

²² Moskwa zaproponowała wprowadzić do porządku obrad dwa dokumenty: zarys traktatu o bezpieczeństwie europejskim proponowany przez prezydenta Miedwiediewa 29 listopada 2009 r. oraz projekt umowy między NATO i Rosją przedstawiony przez ministra spraw zagranicznych S. Ławrowa. Ostatecznie nie zostały one zaakceptowane przez NATO. B. Górka-Winter, R. Śmigielski, *Perspektywy wspólnego rosyjsko-natowskiego systemu obrony antyrakietowej*, „Biuletyn PISM” 2010, nr 129.

²³ A. Legucka, *Dialog polityczny Unii Europejskiej z Rosją w sferze bezpieczeństwa*, [w:] *Unia Europejska i Rosja w kierunku nowego otwarcia*, red. B. Piskorska, Lublin 2012, s. 206.

²⁴ J. Malczyk, *Ławrow zadowolony z deklaracji UE w sprawie umowy o wolnym handlu z UC*, PAP, 18.02.2014, www.pap.pl/palio/html.run?_Instance=cms_www.pap.pl&_PageID=1&-s=infopakiet&dz=gospodarka&idNewsComp=145334&filename=&idnews=148645&data=&stat=us=biezace&_Checksum=-1108622523 [dostęp: 10.05.2014].

²⁵ J. Kamińska, *Nowa umowa (Porozumienie o Partnerstwie i Współpracy – PCA) Unia Europejska–Rosja, Unia Europejska i Rosja w kierunku nowego otwarcia...*, s. 285.

zainicjować te rozmowy, był niesprzyjający. Początkowe zbliżenie Rosji w kierunku europejskim, zapowiadane przez prezydenta Putina, ostatecznie nie okazało się tak, optymistyczne, jak zakładano. Odmierna koncepcja współpracy, służąca partykularnym interesom stron, w połączeniu z brakiem jednolitej unijnej koncepcji rozwoju stosunków z Moskwą oraz preferowaniem przez Rosję bilateralnego dialogu z wybranymi państwami członkowskimi, a nie Unią jako całością, spowodowało, że na początku XXI w. stosunki unijno-rosyjskie można było określić jako iluzoryczne²⁶. Przyczyną takiego stanu było też wielkie rozszerzenie Unii Europejskiej w 2004 r. o państwa Europy Środkowo-Wschodniej, które wniosły ze sobą wiele problemów natury historycznej czy współpracy bilateralnej w kontaktach z Moskwą, na agendę unijną. Fakt ten spowodował, że między starymi a nowymi członkami pojawiły się różnice w podejściu do wizji kształtowania relacji ze wschodnim sąsiadem, co z kolei wpłynęło na opóźnienia negocjacyjne w sprawie nowego dokumentu²⁷.

Nie bez znaczenia było również zainicjowanie Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (EPS) przez państwa Europy Wschodniej, traktowanej przez Rosję jako jej wyłączna strefa wpływów²⁸ oraz zaangażowanie UE i niektórych jej członków w pomarańczową rewolucję na Ukrainie. Wydarzenia te spowodowały znaczące ochłodzenie. W 2006 r. Polska zablokowała rozmowy z Rosją w sprawie rozpoczęcia negocjacji nad nowym PCA-2 na skutek utrzymującego się od 2005 r. embarga na polskie produkty żywnościowe do Rosji. Spór handlowy na linii Warszawa–Moskwa przerodził się w konflikt unijno-rosyjski, co naraziło UE na ochłodzenie już i tak nienajlepszego klimatu politycznego²⁹. Pomimo pozytywnego rozwiązania tej kwestii, negocjacje nie zostały wznowione.

Kolejną przeszkodą było weto Litwy, która zarzucała Rosji nieprzestrzeganie zobowiązań i nierówne traktowanie członków UE. Poruszono też kwestie przywrócenia dostaw ropy do rafinerii w Możejkach, próbując tym samym, podobnie jak Polska, zaangażować instytucje unijne do rozwiązania sporów litewsko-rosyjskich³⁰. Oficjalnie negocjacje udało się dopiero rozpocząć na szczycie w Chan-

²⁶ Za: M. Sabat, *op. cit.* M. Raś, *Putinowska Rosja wobec integracji europejskiej*, [w:] *Rosja w okresie prezydentury Władimira Putina*, red. A. Stępień-Kuczyńska, S. Bieleń, Łódź–Warszawa–Toruń 2008, s. 278–279.

²⁷ J. Kamińska, *op. cit.*, s. 281.

²⁸ Po raz pierwszy koncepcja utworzenia EPS pojawiła się 11 marca 2003 r. w komunikacie Komisji Europejskiej (*Szersza Europa – sąsiedztwo: nowe ramy stosunków z naszymi wschodnimi i południowymi sąsiadami*). Rosja uznała cały projekt, a zwłaszcza koncepcje wymiaru wschodniego obejmującego swym zasięgiem między innymi takie państwa, jak Ukrainę, Białoruś czy Mołdowę, za zagrażający jej wpływom na terenie państw WNP. Moskwa odmówiła przyłączenia się do EPS ze względów prestiżowych. Nie chciała być postrzegana przez Unię jako jeden z krajów postradzieckich, oczekując specjalnego traktowania i jej statusu. K. Pełczyńska-Nałęcz, *EPS w praktyce – Unia Europejska wobec Rosji, Ukrainy, Białorusi i Moldawii rok po publikacji dokumentu strategicznego*, Warszawa 2005, www.osw.waw.pl/sites/default/files/punkt_widzenia_10.pdf [dostęp: 08.05.2014].

²⁹ A. Eberhardt, *Stosunki Polski z Rosją*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 2007, s. 133–140.

³⁰ Zob. szerzej: H. Bukowiecka, *Stanowisko Litwy wobec negocjacji porozumienia ramowego UE–Rosja*, „Biuletyn PISM” 2008, nr 21 (489).

ty-Mansyjsku w czerwcu 2008 r. Wiązano z nim duże nadzieje na przywrócenie konstruktywnego dialogu z Moskwą, zwłaszcza w momencie rozpoczynającej się prezydentury uważanego za proeuropejskiego Dmitrija Miedwiediewa. Optymistyczne podsumowanie historycznego, jak to określono, szczytu UE–Rosja³¹, nie oznaczało jednak sprawnego przeprowadzenia negocjacji. Obydwie strony miały bowiem świadomość, że rozmowy w sprawie nowego PCA-2, ze względu na rozbieżność oczekiwań, będą wymagać czasu i wielu zabiegów dyplomatycznych³².

Wkrótce po tym szczycie doszło do zbrojnego konfliktu rosyjsko-gruzińskiego, który zasadniczo zmienił postrzeganie Rosji przez Unię Europejską. Negocjacje zostały zawieszone do listopada 2008 r.³³ Od tamtej pory do 2010 r. odbyło się 12 rund negocjacyjnych, które nie przyczyniły się jednak do zakończenia prac nad dokumentem. Szansą na przełamanie impasu była niemiecka inicjatywa usprawniająca współpracę – „Partnerstwo dla modernizacji” (PdM), przedstawiona na szczycie w Sztokholmie w listopadzie 2009 r. w nawiązaniu do zapowiedzianej przez prezydenta Miedwiediewa modernizacji Rosji. Projekt zaakceptowano jako inicjatywę unijną na szczycie w Rostowie nad Donem w 2010 r.

W stosunku do PdM istniało ryzyko, że projekt ten może stać się alternatywą dla negocjowanego z wielkim trudem PCA-2³⁴. Jednakże projekt ostatecznie nie spełnił oczekiwań żadnej ze stron³⁵. Na przedłużające się negocjacje w sprawie nowego porozumienia wpływ miały również rosyjsko-ukraińskie konflikty gazowe (2006, 2008/2009)³⁶, reforma instytucjonalna Unii Europejskiej i związane z tym problemy ratyfikacyjne traktatu z Lizbony oraz powołanie wspomnianego już Partnerstwa Wschodniego³⁷.

³¹ *A Historic EU–Russia Summit in Sight, According to Prime Minister Janez Jansa, Republic of Slovenia, Prime Minister of the Republic of Slovenia*, www.nekdanji-pv.gov.si/2004-2008/nc/en/splosno/cns/news/article/252/3034/index.html [dostęp: 27.04.2014].

³² M. Sabat, *op. cit.*

³³ Szerzej na temat unijnego zaangażowania w konflikt gruzińsko-rosyjski zob.: W. Wojtasiewicz, *Stosunki Republiki Gruzji z Unią Europejską w kontekście Partnerstwa Wschodniego*, www.korespondent-wschodni.org/sites/default/files/Stosunki%20Republiki%20Gruzji%20z%20Uni-%C4%85%20Europejsk%C4%85%20w%20kontek%C5%9Bcie%20Partnerstwa%20Wschodniego.pdf [dostęp: 10.05.2014].

³⁴ J. Ćwiek-Karpowicz, R. Formuszewicz, „Partnerstwo dla modernizacji” – nowa inicjatywa UE wobec Rosji, „Biuletyn PISM” 2010, nr 44 (652).

³⁵ J. Gotkowska, *Niemiecko-rosyjskie partnerstwo dla modernizacji – poniżej dużych oczekiwań RFN i Rosji*, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2010-07-21/niemiecko-rosyjskie-partnerstwo-dla-modernizacji-ponizej-duzych [dostęp: 10.05.2014].

³⁶ P. Stepieński, *Rosyjsko-ukraiński kryzys gazowy z 2009 r.*, „Nowa Politologia”, www.nowapolitologia.pl/politologia/europeistyka/rosyjsko-ukraiński-kryzys-gazowy-z-2009r [dostęp: 10.05.2014].

³⁷ PW, obejmując swym zasięgiem pięć państw „wspólnego sąsiedztwa”, którego celem jest zbliżenie do UE przez umożliwienie stopniowej integracji z unijnym rynkiem i włączaniem ich do poszczególnych rodzajów polityki i programów, zostało z niezadowoleniem przyjęte przez Rosję, obawiającą się o utratę swych wpływów na terenie WNP. *Partnerstwo Wschodnie i nowy impuls dla stosunków UE–Rosja*, red. S. Dębski, www.pism.pl/files/?id_plik=3097 [dostęp: 11.05.2014]. Na temat Partnerstwa Wschodniego zob. szerzej: *Partnerstwo Wschodnie – raport otwarcia*, red. B. Wojna, M. Gniazdowski, Warszawa 2009, www.pism.pl/zalaczniki/Raport_PW_2009_pl.pdf [dostęp: 11.05.2014].

Kolejną nadzieję na przełamanie impasu w rozmowach wywołał premier Władimir Putin, który w listopadzie 2010 r. w Berlinie zaprezentował rosyjską wizję zacieśnienia współpracy z UE, zwłaszcza w zakresie gospodarczym. Niestety, zapowiadana intensyfikacja współpracy nie przełożyła się na praktykę³⁸.

Podczas kolejnych szczytów UE–Rosja podkreślano chęć nadania tempa rozmowom i ich sfinalizowania. Przewodniczący Komisji Europejskiej J.M. Barroso wskazał, że symboliczne znaczenie miałyby podpisanie nowego dokumentu w 2014 r. w 20. rocznicę zawarcia poprzedniego porozumienia³⁹. Niestety, rokowania są niezbyt optymistyczne, o czym świadczy brak wymiernych rezultatów spotkań na najwyższym szczeblu. Podczas szczytów omawiane są najbardziej aktualne problemy i stosowane doraźne rozwiązania, jednakże nie przynoszą one konkretnych rozwiązań. Pomija się dyskusje na tematy wrażliwe, będące w istocie sednem nowej umowy⁴⁰. Podczas spotkań udało się przyjąć kilka istotnych dokumentów, jednak biorąc pod uwagę skalę problemów dwustronnych, porozumienia te mają raczej charakter fasadowy⁴¹.

Negocjacje w sprawie nowego Porozumienia o Partnerstwie i Współpracy zostały zawieszone w związku z wydarzeniami na Ukrainie, jakie się tam rozgrywają od listopada 2013 r. (kwiecień/maj 2014). Dialog polityczny pomiędzy UE a Rosją został zamrożony. Bruksela zdecydowała się na wprowadzenie sankcji politycznych wobec rosyjskiego agresora, w odpowiedzi na aneksję Krymu i działania naruszające suwerenność państwa ukraińskiego⁴². W obecnej sytuacji nie przewiduje się szybkiego wznowienia rozmów. Wręcz przeciwnie, przedłużający się konflikt na Ukrainie podsycany zagrożeniem rosyjskiej interwencji zbrojnej, eliminuje istotę samego porozumienia.

Co więcej, zmusza to UE do rewizji dotychczasowej polityki względem Rosji. Kryzys ukraiński obnaża jednak po raz kolejny słabość instrumentów oddziaływania Brukseli na Moskwę. Podobnie jak w przypadku wojny gruzińsko-rosyjskiej, inicjatywę pokojowego zażegnania konfliktu podjęły państwa człon-

³⁸ I. Wiśniewska, *Rosyjska koncepcja zbliżenia z UE*, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2010-12-01/rosyjska-koncepcja-zblizenia-z-ue [dostęp: 11.05.2014].

³⁹ *UE negocjuje nową umowę z Rosją – 16 komisarzy w Moskwie*, „Forbes”, 22.03.2013, www.forbes.pl/ue-negocjuje-nowa-umowe-z-rosja-16-komisarzy-w-moskwie,artykuly,145006,1,1.html [dostęp: 11.05.2014].

⁴⁰ M. Małota, *Impas na szczycie UE–Rosja w Jekaterynburgu*, www.dyplomacja.org/index.php/pl/osmsz/83-osmsz/95-impas-na-szczycie-ue-rosja-w-jekaterynburgu.html [dostęp: 11.05.2014]; W. Rodkiewicz, *Pogłębiający się impas w relacjach Unii Europejskiej z Rosją*, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2013-06-05/poglebiajacy-sie-impas-w-relacjach-unii-europejskiej-z-rosja [dostęp: 11.05.2014].

⁴¹ Przegląd przyjętych podczas szczytów UE–Rosja dokumentów zob. szerzej: *Chronology of Bilateral Relations, Delegation of the European Union to Russia*, www.eeas.europa.eu/delegations/russia/eu_russia/chronology/index_en.htm [dostęp: 11.05.2014].

⁴² PAP, *Steinmeier o rozmowach z Rosją. „Byliśmy już bliscy porozumienia, a musimy zacząć od początku”*, www.wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,15595441,Steinmeier_o_rozmowach_z_Rosja_Bylismy_juz_bliscy.html [dostęp: 11.05.2014]; I. Niemczycki, *Jeszcze nie trzećcia faza. Relacja z Brukseli: Kolejne unijne sankcje wobec Rosji*, „Polityka”, 21.03.2014.

kowskie⁴³. Jednak prowadzą one, w zależności od swoich bilateralnych stosunków z Rosją, zróżnicowane metody dyplomatyczne.

Negocjacje w sprawie porozumienia USA–UE

Oceniając szanse wynegocjowania nowego Porozumienia o partnerstwie i współpracy z Rosją, należy również odnieść się do planów ustanowienia Transatlantycznego Partnerstwa handlowo-inwestycyjnego (*Transatlantic Trade and Investment Partnership* – TTIP) pomiędzy USA a UE. Ma ono na celu zintegrowanie dwóch wielkich gospodarek dzięki ustanowieniu strefy wolnego handlu pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską, liberalizację dostępu do obu rynków, likwidację istniejących barier inwestycyjnych, celnych oraz barier pozataryfowych w różnych gałęziach gospodarki⁴⁴. Niwelowanie barier pozataryfowych, do których należą m.in. różnice w wymogach technicznych, standardach i procedurach dopuszczenia do obrotu, jest najbardziej istotne ponieważ stanowią one największe utrudnienia we wzajemnym handlu, na skutek generowania dodatkowych kosztów biurokratycznych i proceduralnych w obrocie towarami i usługami⁴⁵. Wyeliminowanie tych barier zapewni konsumentom dostęp do szerokiej gamy wysokojakościowych produktów po obu stronach Atlantyku. Firmy amerykańskie będą mogły w jeszcze większym stopniu inwestować w Europie, a z kolei firmy europejskie uzyskają większe możliwości na rynku wewnętrznym USA. Ujednolicenie przepisów i norm prawnych pozwoli na zrównoważony rozwój obydwu gospodarek⁴⁶.

Decyzja w sprawie rozpoczęcia negocjacji nad TTIP została podjęta w lutym 2013 r., a mandat negocjacyjny przyjęty w czerwcu 2013 r.⁴⁷ Od lipca 2013 do marca 2014 r. odbyły się 4 rundy negocjacyjne. Piąta jest przewidziana na maj 2014 r. Przedmiotem dotychczasowych rozmów było określenie stanowisk stron wobec porozumienia oraz ustalenie sposobu negocjacji w poszczególnych obsza-

⁴³ A. Kwiatkowska-Drożdż., K. Popławski, *Niemcy wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego – szok i niedowierzanie*, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2014-04-03/niemcy-wobec-konfliktu-rosyjsko-ukrainskiego-shok-i [dostęp: 11.05.2014]; *Polska–Ukraina–Unia: jak konflikt wpływa na wzajemne relacje*, Radio Jedyńska, 28.01.2014.

⁴⁴ *Transatlantyczne partnerstwo w dziedzinie handlu i inwestycji*, www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Handel+zagraniczny/TTIP [dostęp: 11.05.2014]; *Stan negocjacji TTIP*, www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Handel+zagraniczny/TTIP/Stan+negocjacji+TTIP [dostęp: 12.05.2014].

⁴⁵ *European Commission – Trade, About TTIP*, www.ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/index_pl.htm [dostęp: 11.05.2014].

⁴⁶ *EU–US trade talks – 5th round to start in the US on 19 May*, Brussels, 29 April 2014, www.trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1061 [dostęp: 13.05.2014].

⁴⁷ *Państwa członkowskie popierające negocjacje w sprawie inwestycji i handlu pomiędzy UE a USA*, notatka Komisji Europejskiej, 14.06.2013, www.europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-564_pl.htm [dostęp: 12.05.2014].

rach⁴⁸. Początkowo optymistycznie zakładano, że rozmowy będzie można sfinalizować w 2014 r. W trakcie kolejnych sesji zdano sobie jednak sprawę, że proces ten będzie o wiele dłuższy i skomplikowany. Najbardziej problematycznymi kwestiami, wymagającymi większej uwagi są regulacje obrotu żywnością modyfikowaną genetycznie, usługami elektronicznymi oraz farmaceutykami. Kontrowersje zwłaszcza w kontekście „afery podsłuchowej” wzbudza też pozyskiwanie informacji z Internetu przez Agencję Bezpieczeństwa USA.

W kontekście negocjacji unijno-rosyjskich w sprawie nowego porozumienia należy dodać, że w przypadku negocjacji TTIP zauważalne jest obopólne zaangażowanie stron, nastawione na wzajemne wspieranie⁴⁹. Pomimo występujących sprzeczności, strony określające swoje stosunki pojęciem strategicznego partnerstwa, zasiadają do stołu negocjacyjnego z przeświadczeniem, że tylko poprzez konstruktywny dialog można osiągnąć kompromis, inaczej niż w przypadku Rosji, która prezentuje stanowisko bardziej roszczeniowe niż kompromisowe.

Charakter umów (TTIP porozumienie handlowe, PCA-2 polityczno-gospodarcze) decyduje również o zakresie i złożoności przewidywanej współpracy. Porozumienie w kwestiach gospodarczych w praktyce okazuje się łatwiejsze aniżeli na płaszczyźnie politycznej.

Unia Euroazjatycka jako przeciwwaga dla integracji Europy

W odniesieniu do problemów negocjacyjnych nad nowym porozumieniem PCA-2 warto też wspomnieć o rosyjskiej próbie zintegrowania pod swoim przywództwem państw Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP).

Moskwa rozpoczęła tworzenie struktur integracyjnych na terenach byłego ZSRR w celu zahamowania kontaktów UE ze Wschodem i utrzymania rosyjskich wpływów polityczno-gospodarczych. Powołana w 2010 r. Unia Celna Kazachstanu, Białorusi i Rosji, przekształcona w styczniu 2012 r. we Wspólną Przestrzeń Gospodarczą (WPG), w praktyce w pełni jeszcze nie funkcjonuje. Stanowi natomiast najbardziej rozwinięty proces integracyjny występujący w omawianym obszarze od czasów upadku ZSRR. Głównym założeniem WPG jest wprowadzenie w regionie wolnego przepływu towarów, usług, kapitału oraz siły roboczej⁵⁰. Celem

⁴⁸ *Stan negocjacji TTIP*, www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Handel+zagraniczny/TTIP/Stan+negocjacji+TTIP [dostęp: 12.05.2014].

⁴⁹ K. Żukrowska, J. Janus, Ł. Pokrywka, *Transatlantyckie partnerstwo handlowo-inwestycyjne. Sposób USA i UE na kształtowanie międzynarodowych stosunków gospodarczych*, Brief programowy Instytutu Kościuszki, wrzesień 2013, www.ik.org.pl/cms/wp-content/uploads/2013/09/Transatlantyckie-Partnerstwo-Handlowo-Inwestycyjne_Spos%C3%B3b-USA-i-UE-na-kszt%C5%82towanie-mi%C4%99dzynarodowych-stosunk%C3%B3w-gospodarczych.pdf [dostęp: 13.05.2014].

⁵⁰ I. Wiśniewska, *Integracja euroazjatycka. Rosyjska próba ekonomicznego scalenia obszaru poradzieckiego*, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/prace-osw/2013-07-30/integracja-euroazjatycka-rosyjska-proba-ekonomicznego-scalenia [dostęp: 15.05.2014].

ostatecznym ma być osiągnięcie 1 stycznia 2015 r. kolejnego etapu w postaci Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej, która ma stanowić przeciwwagę dla Unii Europejskiej oraz innych ugrupowań integracyjnych. Rosja miałaby odgrywać w niej główną rolę, zarówno pod względem gospodarczym, jak i politycznym, wyznaczając cele i kierunki rozwoju. Gdyby Unia Euroazjatycka stała się faktem, Rosja zademonstrowałaby swoją silną pozycję jako inicjatora procesów integracyjnych na terenie WNP⁵¹.

Podsumowując jednak dotychczasowe osiągnięcia w tym zakresie należy zaznaczyć, że nie jest to stabilna struktura. Wpływ na to mają różnice interesów państw członkowskich oraz dysproporcje ich potencjałów. Nie bez znaczenia są również nierównomiernie rozkładające się zyski polityczne i gospodarcze wśród członków UC. Słabość ugrupowania przejawia się również w tym, że trzy gospodarki są nieinnowacyjne i nieoliberalne. Sporne kwestie dotyczyły m.in. wzrostu i nierównomiernych podziałów ceł importowych pomiędzy krajami, wprowadzenia wspólnego kodeksu celnego, ceł eksportowych na ropę i jej produkty, jak również samej koncepcji utworzenia Unii Euroazjatyckiej w 2015 r. Brak porozumienia wśród integrujących się krajów oraz konflikt rosyjsko-ukraiński 2013/2014 odłożyły w czasie realizację niniejszego projektu⁵².

Podsumowanie

1) Przyszłość nowego Porozumienia o partnerstwie i współpracy pomiędzy Unią Europejską a Federacją Rosyjską stoi pod dużym znakiem zapytania. Deklarowana po obu stronach wola uzgodnienia nowych zasad współpracy, nie znalazła odzwierciedlenia w prowadzonych negocjacjach. Nie ulega jednak wątpliwości, że wynegocjowanie PCA-2 jest warunkiem niezbędnym do usprawnienia relacji politycznych i gospodarczych, jeżeli obydwie strony pragną uznawać się za partnerów strategicznych. Dokument powinien odzwierciedlać aktualne wielowymiarowe płaszczyzny współpracy, z uwzględnieniem ewolucji istniejących procesów.

2) Obecne negocjacje znajdują się w impasie ze względu na rozbieżności dotyczące odmiennej wizji współpracy, podyktowanej różnicami interesów i ambicji każdej ze stron. Przedłużające się rozmowy wynikają zatem z braku porozumienia w kwestiach strategicznych, zwłaszcza energetyki, bezpieczeństwa europejskiego oraz praw człowieka, jak również na skutek wielu czynników zewnętrznych.

Negocjacje wielokrotnie przerywano z powodu konfliktów politycznych i handlowych Rosji z państwami członkowskimi UE oraz państwami WNP. W przypadku państw członkowskich UE najczęściej były to spory handlowe, rzutujące na jakość współpracy politycznej.

⁵¹ P. Świeżak, *Unia celna – między mirażem „wschodniej Unii Europejskiej” a widmem „nowego ZSRR”*, „Bezpieczeństwo Międzynarodowe” 2013, nr 28.

⁵² I. Wiśniewska, *op. cit.*

Z kolei w przypadku krajów wspólnego sąsiedztwa, konflikty te przybierały charakter wojen surowcowych.

3) W celu wzmocnienia swojej pozycji międzynarodowej, Rosja ucieka się do różnych metod, poczynając od inicjatyw służących budowaniu pod swoim przewodnictwem ugrupowań integracyjnych w postaci UC/WPG, a w przyszłości Unii Euroazjatyckiej na terenach postradzieckich, a na rozwiązaniach siłowych kończąc – w przypadku konfliktu gruzińsko-rosyjskiego, wojnach gazowych czy ostatnim konflikcie rosyjsko-ukraińskim o Krym.

4) Słabość UE w procesie negocjacyjnym przejawia się w braku spójnej dla wszystkich 28 członków, wizji współpracy z Rosją, a co za tym idzie, jednomyślności w sprawie regulacji poszczególnych obszarów. Dominacja bilateralnych relacji z Rosją pozbawia Brukselę silnych instrumentów oddziaływania, osłabiając tym samym jej pozycję względem Moskwy.

5) W przypadku negocjacji nad Transatlantyckim porozumieniem w dziedzinie handlu i inwestycji, obie strony wykazują podobne zaangażowanie, ukierunkowane na osiągnięcie maksymalnych zysków ze współpracy, w oparciu o wspólny katalog wartości. Zamrożenie dialogu UE–Rosja, a tym samym wstrzymanie prac nad nowym porozumieniem, może przyczynić się do większego zaangażowania UE w projekt TTIP i pozostawić w cieniu negocjacje nad PCA-2.

Załączniki

Wykres 1. Bilans obrotów handlowych Unii Europejskiej z Rosją w latach 2004–2013

Total Goods: Top trading partners 2013						Source: Eurostat Comext - Statistical regime 4		
Imports			Exports			Total trade		
Partner	Value (Mio €)	Share in Extra-EU (%)	Partner	Value (Mio €)	Share in Extra-EU (%)	Partner	Value (Mio €)	Share in Extra-EU (%)
World	1,682,390	100.0	World	1,737,022	100.0	World	3,419,412	100.0
1 China	280,055	16.6	1 USA	288,239	16.6	1 USA	484,228	14.2
2 Russia	206,478	12.3	2 Switzerland	169,591	9.8	2 China	428,324	12.5
3 USA	195,989	11.6	3 China	148,269	8.5	3 Russia	326,253	9.5
4 Switzerland	94,266	5.6	4 Russia	119,775	6.9	4 Switzerland	263,857	7.7
5 Norway	90,008	5.4	5 Turkey	77,750	4.5	5 Norway	140,187	4.1
6 Japan	56,530	3.4	6 Japan	54,040	3.1	6 Turkey	128,133	3.7
7 Turkey	50,383	3.0	7 Norway	50,178	2.9	7 Japan	110,570	3.2
8 India	36,799	2.2	8 U.A.Emirates	44,655	2.6	8 South Korea	75,810	2.2
9 South Korea	35,840	2.1	9 Brazil	40,057	2.3	9 Brazil	73,085	2.1
2 Russia	206,478	12.3	4 Russia	119,775	6.9	3 Russia	326,253	9.5

Tabela 1. Handel UE w skali świata – główni partnerzy handlowi w 2013 r.

Total Goods: Top trading partners 2013						Source Eurostat Comext - Statistical regime 4					
Imports			Exports			Total trade					
Partner	Value	Share in Extra-EU	Partner	Value	Share in Extra-EU	Partner	Value	Share in Extra-EU			
	(Mio €)	(%)		(Mio €)	(%)		(Mio €)	(%)			
World	1,682,390	100.0	World	1,737,022	100.0	World	3,419,412	100.0			
1 China	280,055	16.6	1 USA	288,239	16.6	1 USA	484,228	14.2			
2 Russia	206,478	12.3	2 Switzerland	169,591	9.8	2 China	428,324	12.5			
3 USA	195,989	11.6	3 China	148,269	8.5	3 Russia	326,253	9.5			
4 Switzerland	94,266	5.6	4 Russia	119,775	6.9	4 Switzerland	263,857	7.7			
5 Norway	90,008	5.4	5 Turkey	77,750	4.5	5 Norway	140,187	4.1			
6 Japan	56,530	3.4	6 Japan	54,040	3.1	6 Turkey	128,133	3.7			
7 Turkey	50,383	3.0	7 Norway	50,178	2.9	7 Japan	110,570	3.2			
8 India	36,799	2.2	8 U.A.Emirates	44,655	2.6	8 South Korea	75,810	2.2			
9 South Korea	35,840	2.1	9 Brazil	40,057	2.3	9 Brazil	73,085	2.1			
2 Russia	206,478	12.3	4 Russia	119,775	6.9	3 Russia	326,253	9.5			

Źródło: zob. wykres 1.

Tabela 2. Struktura importu i eksportu Unii Europejskiej z Rosją w latach 2009–2013

Trade flows by SITC section 2009 - 2013											Source Eurostat Comext - Statistical regime 4										
	Imports (Mio €)					Exports (Mio €)															
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013											
Total	119,569	162,075	201,327	215,118	206,478	65,697	86,308	108,587	123,401	119,775											
0 Food and live animals	574	533	935	1,369	1,175	5,295	7,097	7,775	8,303	8,757											
1 Beverages and tobacco	73	74	65	73	82	787	1,083	1,332	1,601	1,682											
2 Crude materials, inedible, except fuels	2,293	3,720	4,224	4,047	3,663	807	1,051	1,479	1,734	1,742											
3 Mineral fuels, lubricants and related materials	89,002	121,298	153,495	164,369	160,589	612	716	1,070	1,398	1,106											
4 Animal and vegetable oils, fats and waxes	222	225	243	440	441	308	363	502	532	445											
5 Chemicals and related prod., n.e.s.	3,325	4,715	5,780	6,330	6,286	11,412	15,656	17,976	19,570	28,153											
6 Manufactured goods classified chiefly by material	8,048	13,456	14,971	13,587	12,329	7,555	9,994	11,872	12,714	12,584											
7 Machinery and transport equipment	1,158	1,368	1,699	1,977	1,971	28,448	38,534	52,322	61,225	56,705											
8 Miscellaneous manufactured articles	313	349	412	523	434	8,824	10,332	12,789	14,679	14,920											
9 Commodities and transactions n.e.e.	2,528	3,365	3,770	5,919	3,303	782	881	875	1,018	1,094											
Other	12,033	12,974	15,735	16,483	16,225	867	602	593	627	587											

Źródło: zob. wykres 1.

Tabela 3. Handel Rosji w skali świata – główni partnerzy handlowi Rosji w 2012 r.

Total Goods: Top trading partners 2012						Source Eurostat IMF					
Imports			Exports			Total trade					
Partner	Value	Share in World	Partner	Value	Share in World	Partner	Value	Share in World			
	(Mio €)	(%)		(Mio €)	(%)		(Mio €)	(%)			
World	246,614	100.0	World	408,222	100.0	World	654,836	100.0			
1 European Union ...	103,316	41.9	1 European Union ...	216,007	52.9	1 European Union ...	319,323	48.8			
2 China	40,202	16.3	2 China	27,838	6.8	2 China	68,039	10.4			
3 Ukraine	13,968	5.7	3 Turkey	21,347	5.2	3 Ukraine	35,150	5.4			
4 Japan	12,181	4.9	4 Ukraine	21,182	5.2	4 Belarus	29,907	4.6			
5 USA	12,067	4.9	5 Belarus	19,490	4.8	5 Turkey	26,688	4.1			
6 Belarus	10,416	4.2	6 Kazakhstan	12,085	3.0	6 Japan	24,252	3.7			
7 South Korea	8,528	3.5	7 Japan	12,071	3.0	7 USA	22,157	3.4			
8 Kazakhstan	7,816	3.2	8 South Korea	10,782	2.6	8 Kazakhstan	19,901	3.0			
9 Turkey	5,341	2.2	9 USA	10,090	2.5	9 South Korea	19,310	2.9			
10 Brazil	2,614	1.1	10 Switzerland	8,191	2.0	10 Switzerland	10,556	1.6			
1 European Union ...	103,316	41.9	1 European Union ...	216,007	52.9	1 European Union ...	319,323	48.8			

Źródło: zob. wykres 1.

Tabela 4. Handel zagraniczny Federacji Rosyjskiej z wybranymi krajami UE
– eksport w latach 2000–2012

	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	Exports							
Total	89269	208846	299267	397925	254856¹⁾	337467	437283	446212
including by countries:								
European Union								
of which:								
Austria	758	2353	2735	2303	1625	1022	1758	1511
Belgium	757	2464	2810	4618	4045	4927	7480	6799
Bulgaria	585	1900	3799	4892	2190	3416	3493	4344
Hungary	2406	5004	6121	9220	3899	5355	7775	6622
Germany	9232	19736	26346	33164	18710	25662	34158	35593
Greece	1273	1930	2628	4306	2338	2852	4684	5946
Denmark	424	725	1083	1852	1796	1564	1896	1873
Ireland	288	771	525	144	161	161	154	281
Spain	1068	2823	4325	5061	2892	4048	6165	5721
Italy	7254	19053	27530	41999	25100	27476	32658	32428
Cyprus	1722	5095	4831	1254	792	1641	1424	2067
Netherlands	4349	24614	42879	56973	36407	53974	62695	76763
Poland	4452	8623	13298	20194	12503	14936	21367	19878
Romania	921	3041	3211	4166	1559	2025	1828	1877
Slovakia	2122	3190	5151	6565	2971	4576	7065	6165
United Kingdom	4670	8280	11030	14884	9074	11309	14003	15029
Finland	3104	7651	10751	15741	9162	12170	13197	12009
France	1903	6111	8684	12201	8726	12420	14859	10527
Czech Republic	1745	3817	4656	7250	4438	5500	5449	5235
Sweden	1733	2320	3009	4123	3200	3589	5127	6174

Źródło: www.gks.ru/bgd/regl/b13_12/IssWWW.exe/stg/d02/26-06.htm [dostęp 26.05.2014].

Tabela 5. Handel zagraniczny Federacji Rosyjskiej z wybranymi krajami UE – import w latach 2000–2012

	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	Imports							
Total	22276	79712	169883	230494	145530¹⁾	197184	260920	272478
including by countries:								
European Union								
of which:								
Austria	419	1211	2458	3115	2060	2463	3120	3390
Belgium	481	1476	3187	4062	2538	3265	4122	4490
Bulgaria	116	241	415	640	425	540	689	695
Hungary	404	1100	2602	3685	2631	3141	3333	3100
Germany	3898	13272	26534	34115	21229	26699	37683	38275
Greece	125	188	312	439	342	423	586	630
Denmark	346	921	1596	1829	1373	1703	2053	2043
Ireland	106	290	660	914	669	998	1237	1366
Spain	313	1227	3200	4269	2274	3042	4306	4908
Italy	1212	4416	8537	11002	7891	10043	13402	13413
Cyprus	35.5	47.5	34.6	52.2	22.8	27.0	37.9	32.7
Netherlands	740	1941	3857	4817	3589	4442	5925	5977
Poland	716	2747	4631	7060	4214	5826	6651	7472
Romania	79.4	255	731	1019	876	1345	1725	1733
Slovakia	105	503	1411	2995	1810	2492	2958	3712
United Kingdom	861	2776	5645	7616	3544	4576	7180	8191
Finland	958	3100	5026	6639	3955	4584	5672	5001
France	1187	3673	7766	10015	8431	10043	13276	13770
Czech Republic	367	989	2451	3614	2319	2918	4504	5344
Sweden	465	1861	3112	4533	2039	2854	4038	3940

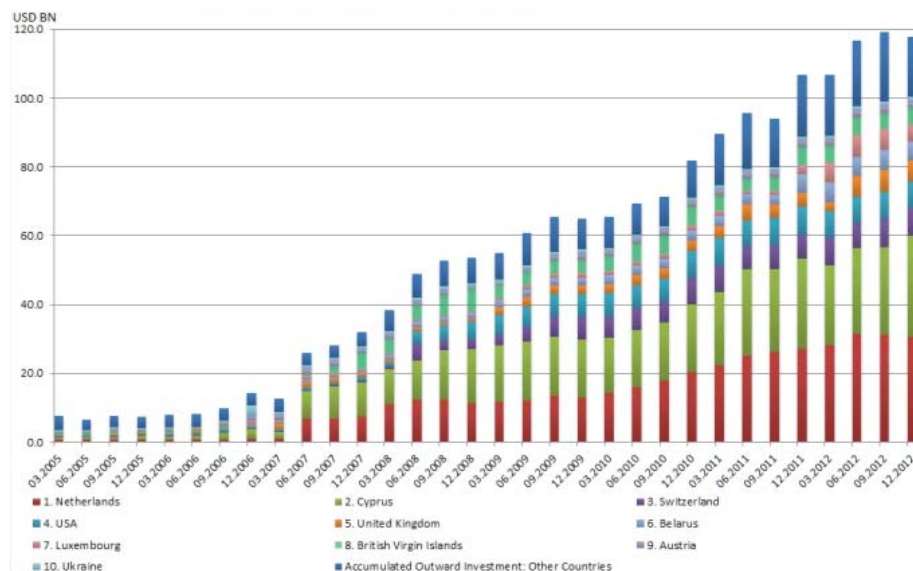
Źródło: zob. tab. 4.

Tabela 6. Wartość skumulowanych inwestycji zagranicznych w gospodarce Rosji dokonanych przez wybrane państwa w latach 2012–2013

	2012	2013			
	Year	I quarter	I half	9 months	Year
million US dollars					
Investments – total	362366	364617	370634	379254	384117
Cyprus	76739	68038	64640	67635	69075
Netherlands	61490	62999	66548	67113	68176
Luxembourg	42774	47403	47989	47197	49192
China	27922	29984	32228	32383	32130
United Kingdom	26677	24685	24855	24134	27977
Germany	24913	22449	19812	21969	21309
Ireland	14310	17577	18655	19627	20087
France	9820	16164	15786	14790	13227
USA	6798	11275	11491	11972	10305
Japan	10779	10443	10483	10515	9978
percent of total					
Investments – total	100	100	100	100	100
Cyprus	21.2	18.6	17.5	17.8	18.0
Netherlands	17.0	17.3	18.0	17.7	17.8
Luxembourg	11.8	13.0	12.9	12.4	12.8
China	7.7	8.2	8.7	8.5	8.4
United Kingdom	7.4	6.8	6.7	6.4	7.3
Germany	6.9	6.2	5.3	5.8	5.5
Ireland	3.9	4.8	5.0	5.2	5.2
France	2.7	4.4	4.3	3.9	3.4
USA	1.9	3.1	3.1	3.2	2.7
Japan	3.0	2.9	2.8	2.8	2.6

Źródło: zob. tab. 4.

Wykres 2. Zgromadzone inwestycje rosyjskie w wybranych krajach w latach 2005–2012

Źródło: www.ceicdata.com/en/blog/foreign-investment-outflow-russia-headed-europe [dostęp 26.05.2014].

**The future of the conclude a new Partnership and Cooperation Agreement
EU–Russia in the context of create Transatlantic Trade and Investment Partnership**

Partnership and Cooperation Agreement is a document regulate the European Union external relations with third countries. Obligatory document between the European Union and Russia from 1999 (1997) expired in 2007 and haven't been replaced by a new agreement up till now.

Negotiate a new treaty which regulates the base relations should be in interest of both sides, according to a strategic partnership. Unfortunately, negotiations for a long time are in impasse. Both of subjects can't reach a consensus as to scope and content of the document and on matters relating to energy dialogue, European security, policy towards the Commonwealth of Independent States (CIS) and keep human rights. Conversation were breaking off very often because of the attitude and actions of Russia against individual EU Member States and countries of the (CIS).

In the meantime, in the EU proposed to create together with the United States of America, Transatlantic Trade and Investment Partnership introducing free trade area through liberalization of both internal markets. This project obtained a big interest in the EU and then began negotiations which despite of many impediments will have a good prognosis for the future.

To conclude, the article aims is to present scope of the new Partnership and Cooperation Agreement between the EU and Russia, indicate the causes and areas of negotiation impasse and to refer to the state of negotiations Transatlantic Trade and Investment Partnership.

Key words: Partnership and Cooperation Agreement, European Union, Russia, Transatlantic Trade and Investment Partnership